

Sidste tour: “Det var hurtigt glemt” – Øh, sagde du det, Mader? Virkeligt?

Bjarne Riis foran Miguel Indurain op ad Hautacam i 1996. Etapen som Riis vandt og fik Jørn Mader til at bryde ud i: "Kys til Bjarne, kys til Danmark." Foto: Wiki Commons.

Inger Tejlgaard Olesen Ravn 17.07.2022

POV SPORT // ANMELDELSE – Ja, det siger Jørn Mader faktisk på s. 221 af den nyligt udkomne samtalebog *Sidste tour – Mader & Leth*, og han siger det om de ord, *ingen* har glemt – og som han selv bruger en sides penge på at ærgre sig over faldt ud på den måde:

”Kys til Bjarne!” Bjarne Riis kører over målstregen på Hautacam i 1996 og sikrer sig den gule trøje ”Kys til Danmark!”

Jørgen Leth er stjernen, det intellektuelle og kunstneriske alibi for den kommentatorstil, der i en periode gjorde Mader & Leth til sportsverdenens svar på Lennon & McCartney. Jørgen Leth er selvfølgelig John Lennon og *Sidste tour* kan ses som et bidrag til det kunstneriske værk, Leth bruger sit liv på at udfolde.

“Magen til selvtillid skal man lede i Scientology efter.”

Bogens præmis er iscenesat, og rollerne som Mader & Leth foldes ud, præcist som cykelløbene bliver foldet ud i det Lethske narrativ: ”To gamle mænd skal mødes på et hotel” (s.9) står der allerførst i bogen, i Prologen.

Man sætter en ramme op, man aftaler nogle spilleregler inden for hvilke, man bevæger sig, og så ser man, hvad der sker.
Rent matador-spil. Ren fluxus.

Og det er selvfølgelig præcist dét, der har været Leths indfaldsvinkel, som kunstner og som kommentator ved hver eneste Tour de France: At observere noget ske, udvælge en beskæring af virkeligheden og deraf udlede en betydning.

Jørgen Leth ville sikkert være den første til at indrømme, at man *kunne* have valgt anderledes, kommenteret anderledes, udvalgt andre narrativer, men den kunstneriske pointe er, at det netop er betingelsen, ikke blot som kunstner og kommentator, men også som menneske.

Således også fortællingen i denne bog og personligt synes jeg, at *Sidste tour* er en dejlig bog.

“Ja, den mand kan grine en vaskebjørn ned fra et træ.”

Det er det ikke blot på grund af Jørgen Leths bidrag, men fordi man kan konstatere, at der var mere end én grund til, at kommentator-parret Mader & Leth blev forgudet i dansk cyklings første storhedstid. Nu, hvor vi, efter alt at dømme, er midt i en ny guldalder, så lad os lige opholde os lidt ved den *fortælling* af løbet, Mader & Leth var eksponenter for.

Som cykelkommentatorer i en tid, hvor der ikke blot var fantastiske resultater at kommentere og monopol på transmissionen og hvor den streaming-flade, vi i dag forholder os til, endnu ikke fandtes, havde Mader og Leth en privilegeret position.

Men det var ikke kun det.

Man spørger sig selv, hvad det bibringer, denne besynderlig gesjæft, denne genfortælling af noget, man som sofa-seer selv kan følge med i? I de sidste par uger med Rolf & Ritter i ørerne har jeg siddet og prøvesmagt deres måde og sammenholdt med Mader & Leth.

Jeg kan sagtens leve med Rolf & Ritter, de gør det godt, jeg griner med dem, bliver smittet af begejstring, jeg hopper og hepper, så campingvognen vipper – faretruende eller inciterende, det må andre vurdere – i kor med dem, mit hjerte buldrer afsted, når det bliver spændende, men jeg tænker mere på dem som klassekammerater end som stjerner.

“De falder af som krummer fra en kage.”

Det handler selvfølgelig om, hvordan man ser cykelløbet som fænomen og om Jørgen Leth, som kunstner med sit eget kunstneriske projekt, men mere end noget, så handler det om koblingen af Mader & Leth, hvor Maders del er en underfortalt historie, selvom hans bidrag gør, at dette er en hel anden kop øl, end Leth med nogen anden medkommentator.

Dét, synes jeg, er afgørende.

Det er vigtigt, at det er en samtalebog, baseret på, som der står i en efternote, mere end 30 timers samtale, der er redigeret sammen til et selvstændigt værk i samarbejde med Christoffer Stig Christensen.

Samtalen som forudsætning er vigtig, fordi hver af de to hovedpersoners sproglige særpræg er bevaret. Leth har sit sprog, Mader har sit, og hver deres stemme dukker op i hovedet, mens man læser.

Først hører jeg Jørgen Leth: ”Det var en grusom spøg” (s. 74) med dette særlige tryk på *grusom* og en let gliden af på *spøg*. Hans stemme er distinkt, unikt genkendelig. For nylig sad jeg i letbanen i Århus, og der var den. Jeg googlede på mobilen. Og ja, selvfølgelig, selvfølgelig, er det Jørgen Leth. Og da jeg gør mig parat til udstigning, ser jeg så dekorationen i letbanen med citater af hans digte. Men stemmen kommer først.

Først langt senere i bogen hører jeg endelig Maders stemme klart, altså så jeg hører ordene i hovedet og ikke blot læser dem: ”Engang tænkte jeg: ”Nu tager jeg fusen på Leth.” [...] Vi kunne godt tage det lidt loose.” (s. 152) og det får mig til at tænke, at det er besynderligt, at der kan gå mere end halvdelen af bogen, før jeg er sporet helt ind på, hvordan Maders personlige stemme *lyder*, hvordan den *fungerer*.

Jeg når frem til, at det ikke er fordi, Mader mangler væsentlighed, men fordi hans personlige stemme i denne samtale er trukket langt tilbage, hvor Leths stemme er helt fremme i front.

Her vil mange nok protestere og sige: ”Nej, Mader skvadrer løs! Han er ikke til at stoppe!” Men det gør han ikke her. I øvrigt er det at sige en masse, jo ikke det samme, som at man viser en masse (af sig selv).

“Efter at have tømt de andres tallerkner er han klar til at spise af sin egen.”

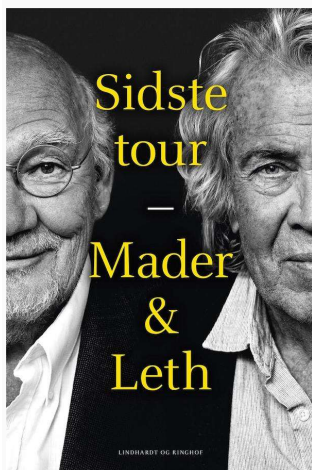
Leth **er kunstneren**, der tager sig ret til at insistere på, at hans fortælling er den bedste, den reneste og at han derfor har *fortælleretten*. Leths styrke som fortæller er, at han bevarer en let distance, han ser linjer og snit i stedet for mennesker.

Derfor bliver jeg også lidt bevæget, da han taler om Touren i 96, ikke om løbet, men om stemningen: ”Selv jeg blev grebet af national følelse. Det gjorde jeg.” s. 224 Det er netop ikke typisk Leth.

Mader blev dengang kritiseret for, at specielt hans billedsprog var uortodokst, for at sige det mildt, med kommentarer som: ”Han kører som et æsel på speed”.

Jeg synes, det er en genial formulering og ret vild. Er det kun mig, der hører den skinbarlige skryden af et æsel sprede sig i stuen?

Og de fortsatte, de vilde, til tider gale, til tider geniale, men altid helt originale fabulerende sprog billeder. Totalt uventede, hver gang. Og alligevel må de have ramt noget centralt. Det er i hvert fald tankevækkende, at så mange af Maders sammenligninger og metaforer, besjælinger og personifikationer er blevet stående, hvilket en hurtig søgning på nettet vil overbevise tvivlere om. De må have ramt noget, der var vigtigt.

Læs forlagets beskrivelse af Sidste Tour [her](#). Foto: Lindhardt og Ringhof.

Maders egen refleksion over en af sine velkendte metaforer er værd at gengive. Det er Hautacam-etapen og Riis angriber: "Han smider dem simpelthen ned som pærer fra et træ om efteråret". Jørn Mader fortæller herefter om hjemveen efter en lang periode væk hjemmefra: "Jeg savnede min yngste søn og tænkte ofte på ham. Jeg så ham sidde grinende i vores pæretræ og ryste det, så frugterne faldt af. Jeg ved ikke, hvorfor det billede blev fremkaldt på Hautacam, men det var vel bare ren kærlighed." s.220

Et gammelt mundheld siger, at hvad hjertet er fuldt af, flyder munden over med, og det er en god forklaring på Maders meget farverige og virkningsfulde sprog billeder – de kommer fra et hjerte, der flyder over.

Dér, midt i ræset, midt i øjeblikket, finder vi Maders personlige stemme, fuld af liv, skævhed, underlige koblinger og bizarre tilfældigheder, mad og kærlighed. Præcist som det kaos, verden er, før fortælleren Leth overtager og skaber struktur.

Derfor kan Mader, og kun han, udbryde de episke ord "Kys til Bjarne! Kys til Danmark!" uden at det er den mindste smule plat for andre end kolde hjerter og hjerner.

Mader får lov at fortælle om sig selv, og det er for mig nyt, at der i denne fortælling er langt flere lag og dybder, end jeg havde forestillet mig. Meget sigende, er der også en del, som hans ven og makker gennem så mange år, Jørgen Leth, ikke kender til, flere gange kommenterer Leth: "Det vidste jeg ikke" eller "Det var ikke godt".

I Jørn Maders fortælling runder vi ikke blot for mange aftener på værtshus, vi får ikke blot den åbne indrømmelse af en "intellektuel forelskelse" i Jørgen Leth – som de fleste nok havde bemærket – vi møder også en indesluttet, hårdtarbejdende person med stort mindreværd, selvbekrejdelse og dybe sår fra barndommen.

Det er ikke dét, man først hører i hans kulørte speak, men på en besynderlig måde giver det mening. Det er hverken banalt eller ligegyldigt, det rammer noget.

“Der sidder han, med et underbid der kunne klare en tordenskylle.”

Man kan overveje om Jørgen Leth, der i starten af bogen fortæller om invaliderende depressioner, har set Jørn Mader som et *mere muntret* indslag, der var nødvendigt som modspil til hans egne filosofiske udlægninger af verden. Efter endt læsning af bogen spekulerer jeg over, om Jørn Mader i virkeligheden var det uundværlige *menneskelige* indslag, der gav os en oplevelse af nærvær og vitterlighed, om Leth gav løbet betydning, hvor Mader gav løbet puls og åndedræt?

Bogen er en berettiget afrunding af den tid og det fænomen, Mader & Leth udgjorde, ikke blot for Jørgen Leths bidrag, men i høj grad fordi Jørn Mader kommer til orde.

I starten citerer Jørn Mader deres fælles bekendtskab, Robert Naur, for at sige om Jørgen Leth: "Den mand kender vejen til sprogets hjerte!" (s. 57) Det er jeg ikke uenig i, men lad mig her benytte lejligheden til, helt for egen regning, at sige: Jørn Mader kender sprogets vej til mennesket og ikke mindst derfor, er *Sidste tour* værd at bruge tid på.

Se Tour-resultater

Husk at like og følge POV Sports Facebookside

anmeldelseJørgen LethJørn MaderSidste tourTour de France

Inger Tejlgaard Olesen Ravn

Inger Tejlgaard Olesen Ravn er cand.mag. i litteraturvidenskab og engelsk, lektor ved Campus Vejle, forfatter til artikler til Dansknoter, fagblad for gymnasieansatte dansklærere. Er jyde, bijobber som Shetlandspony og skriver dårlige digte på